

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ГАЛУЗІ М'ЯСО-МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

*Лозинська І.В., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки
Сумського національного аграрного університету*

Методологічні підходи нової інституціональної теорії до оцінки економічних процесів з точки зору організації економічної діяльності дають змогу розглядати інститути в якості організаційно-економічного механізму діяльності суб'єктів господарювання в галузі.

Зокрема, в працях Д. Норта, Л. Гурвіца, М. Олсона, М. Бюкенела економічний механізм розглядається крізь призму ефективності встановлених правил (інститутів) в державі, що являють собою «організаційний скелет». До них віднесено: формальні правила (закони, регуляторні акти, контракти), неформальні правила (традиції, звичаї, умовності), засоби примусу до виконання формальних правил (контролюючі органи).

Організаційно-економічний механізм за Лео Гурвіцом задає множину виборів економічних суб'єктів, кожний із яких пов'язується із певним результатом. У цьому сенсі механізм формує систему стимулів і наближається до поняття «економічний інститут». Цим учений намагається формалізувати поняття інституту на основі поняття організаційно-економічного механізму та усунути розрив між інституціональною теорією і теорією організаційно-економічного механізму. Проте, «інститут» не може бути окремим механізмом [1].

На сьогоднішній день галузь м'ясо-молочного скотарства потребує зовнішнього втручання, тому виникає необхідність інституціональних змін з урахуванням специфічних традицій та системи духовних цінностей. На думку О.Л. Яременко, ці фактори не зводяться до суто психологічних ознак, а побудовані на взаємодії між окремими елементами, що породжує певну цілісність економічної системи взагалі [2].

Частиною зазначеної системи є сукупність елементів, що безпосередньо впливають на реальний стан розвитку галузі (нормативно-правова база, тендери, міжнародні угоди тощо). З іншого боку їм протистоїть комплекс інституцій, які формують надбудову системи та залежать від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів впливу (власність, конкуренція, ринок, праця тощо).

На думку В.О. Мандибури, інститути являють собою повний спектр «надбудовних соціальних відносин», які поділяються на наступні категорії: інститути державної влади та місцевого самоврядування, ринкові інститути (власність, підприємництво, фінанси, ціноутворення) та соціально-громадські інститути (суспільні об'єднання, громадські організації) [3].

Отже, дослідивши теоретичну базу, було визначено, що термін «інститут» є значно ширшим за «інституція», бо позначає будь-який суб'єкт економічно-соціальних відносин (установу, організацію, підприємство), що створює нормативно-регулятивний акт для визначення порядку взаємовідносин у певному суспільстві. У свою ж чергу термін «інституція» «...прямо стосується конкретного утворення в ситуаційному контексті з організаційно-адміністративним контекстом» [3].

Інституційний механізм формується за рахунок сукупності формальних та неформальних інституцій. Комплекс стільких довготривалих норм та правил, що обов'язкові для виконання всіма учасниками системи – формальні інституції, а неформальними інституціями є морально-етичні цінності, сукупність усталених звичок та переконань в суспільстві.

Для підтримки ринкового середовища держава створює інституціональний корсет, який складається із спеціальних видів діяльності держави – законодавчої, адміністративної, контрольної, спостережної, захисної, яким відповідають інституціональні інструменти та установчі структури.

За допомогою інституційної інфраструктури держава мінімізує своє пряме (адміністративне) вторгнення в економічні процеси; адміністрування замінюється впливом, посередкованим через тонке налаштування відповідних інститутів ринкової інфраструктури [4].

Завдячуючи інституціональній парадигмі інституції формуються і функціонують, стимулюють або стримують розвиток усіх суб'єктів господарювання, суспільства. Ефективність функціональних процесів (виробничих і невиробничих) покладено в основу функціонування й удосконалення ринкового середовища національного агропромислового виробництва, яке має певні особливості [5].

На сьогоднішній день не достатньо динамічні й системні інституційні перетворення, незавершеність ринкових механізмів призводять до ситуації, коли державна політика поглиблюватиме розбіжності між економічними інтересами значної кількості суб'єктів господарювання. За таких умов учасники економічних відносин постають перед необхідністю самостійно налагоджувати механізми взаємної співпраці, внаслідок чого стихійно виникатимуть нові правила здійснення господарських трансакцій, в яких регулююча і контролююча роль держави в тій чи іншій мірі вимушено поступатиметься місцем умовам неформальних угод.

Література:

1. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О.Л. Попова – К.: Ін-т екон. і прогнозування. НАН України, 2009. – 352 с.
2. Яременко О.Л. Механізм інституційних змін / О.Л. Яременко // Економічна теорія. – 2006. – № 1. – С.3-12.
3. Мандибура В.О. Інституційна архітектоніка власності та закономірності її функціонування / В.О. Мандибура // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: Матеріали наукового симпозиуму. – Х.: ХНУ, 2005. – С.110-116.
4. Глобальний конкурентний простір: Монографія / О.Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О. г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2007. – 680с.
5. Скрипник Н. Інституціональні аспекти формування та регулювання агропромислового виробництва/Н.Скрипник, А.Сердюк //Інституціональний вектор економічного розвитку Вип. 2 (1) – 2009. – С.129-136.